

HOTĂRÎRE
pentru aprobarea Strategiei reformei sistemului de asigurare
cu pensii din Republica Moldova

nr. 141-XIV din 23.09.98

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.108/661 din 03.12.1998

* * *

Parlamentul adoptă prezenta hotărîre.

Art.1. – Se aprobă Strategia reformei sistemului de asigurare cu pensii din Republica Moldova, expusă în anexă, parte integrantă a prezentei hotărîri.

Art.2. – Guvernul va asigura implementarea Strategiei reformei sistemului de asigurare cu pensii din Republica Moldova, inclusiv va prezenta spre examinare Parlamentului proiectele de acte legislative privind reforma.

Art.3. – Comisia pentru protecție socială, sănătate și familie va exercita controlul asupra executării prezentei hotărîri.

Art.4. – Prezenta hotărîre intră în vigoare la data adoptării.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Dumitru DIACOV

Chișinău, 23 septembrie 1998.

Nr. 141-XIV.

Anexă

STRATEGIA REFORMEI SISTEMULUI DE ASIGURARE
CU PENSII DIN REPUBLICA MOLDOVA

I. SISTEMUL EXISTENT DE ASIGURARE CU PENSII

1. Privire generală asupra asigurării cu pensii de stat

Asigurarea cu pensii este o importantă parte componentă a sistemului de protecție socială din Republica Moldova. Acest sistem prevede efectuarea unei serii de măsuri economice, juridice, sociale și organizatorice, orientate spre asigurarea și susținerea unui trai decent populației inapte pentru muncă și cetățenilor puțin asigurați.

Baza legislativă a sistemului de asigurare cu pensii este constituită din legi, decrete ale Președintelui Republicii Moldova, hotărîri ale Guvernului și din alte acte normative care reglementează raporturile de drept în domeniu.

Plata pensiilor se finanțează din mijloacele Fondului Social al Republicii Moldova, precum și de la bugetul de stat și de la bugetele locale.

Sistemul de asigurare cu pensii din Republica Moldova acoperă peste 757,0 mii de cetățeni sau

21% din populația țării. De pensie pentru limită de vîrstă beneficiază 560,4 mii de cetățeni, de pensie de invaliditate 109,2 mii, de pensie în cazul pierderii întreținătorului (denumită în cele ce urmează pensie de urmaș) 36,3 mii, de pensie pentru vechime în muncă 3,8 mii și de pensie socială 38,4 mii*.

---

* În datele citate nu intră cele referitoare la raioanele din partea stîngă a Nistrului.

Condițiile de obținere a dreptului la pensie sînt: împlinirea vîrstei de pensionare, vechimea necesară în muncă, pierderea capacității de muncă sau pierderea întreținătorului.

Mărimea pensiei depinde de salariul mediu lunar, de vechimea în muncă și de alte condiții, ca de exemplu: prezența persoanelor întreținute, îngrijirea persoanelor incapabile de muncă etc. Totodată, persoanelor care beneficiază de pensii relativ mici li se stabilesc plăți suplimentare sub formă de majorări și compensații.

Vîrsta de pensionare a bărbaților este de 60 de ani, a femeilor de 55 de ani, iar a unor anumite categorii de persoane (care lucrează în condiții nocive și grele – conform Listelor nr.1 și nr.2, aprobate prin [Hotărîrea Guvernului nr.822 din 15 decembrie 1992](#), în agricultură – conform Listei nr.3, aprobate prin [Hotărîrea Parlamentului nr.1007-XII din 2 aprilie 1992](#), a mamelor cu mulți copii, a invalizilor de război etc.) este de 45 – 59 de ani.

Pentru determinarea salariului mediu lunar de calculare a pensiei, se iau 5 ani consecutivi (la alegerea persoanei care a depus cererea) din ultimii 15 ani de muncă anteriori stabilirii pensiei. În calculul salariului intră toate tipurile de retribuire a muncii asupra cărora se depun cote de asigurare.

Pentru invaliditate cauzată de o afecțiune generală, se stabilește pensie dacă, la data survenirii invalidității, persoana are o anumită vechime în muncă și o anumită vîrstă. Pentru invaliditate cauzată de un accident de muncă sau de o afecțiune profesională, se stabilește pensie indiferent de vechimea în muncă. Cauzele, grupele de invaliditate și timpul survenirii invalidității se constată de către consiliile de expertiză medicală a vitalității (C.E.M.V.).

Condițiile de stabilire a pensiei de urmaș sînt identice condițiilor de stabilire a pensiei de invaliditate și depind de cauzele survenirii decesului întreținătorului. În cazul în care decesul a survenit în urma unei afecțiuni generale, se stabilește pensie dacă întreținătorul, la data decesului, avea vechimea în muncă necesară stabilirii pensiei de invaliditate. În cazul în care decesul a survenit în urma unui accident de muncă sau a unei afecțiuni profesionale, se stabilește pensie de urmaș indiferent de vechimea în muncă a întreținătorului.

Unor anumite categorii de persoane, ocupate la lucrări care duc la pierderea capacității profesionale de muncă sau a aptitudinilor profesionale înainte de atingerea vîrstei la care se acordă dreptul la pensie pentru limită de vîrstă în condiții generale, li se stabilește pensie pentru vechime în muncă (cu condiția abandonării activității pentru care se acordă dreptul la acest tip de pensie).

Persoanelor care au devenit invalide ca urmare a avariei de la C.A.E. Cernobîl li se stabilește pensie de invaliditate în mărime ce ar recupera dauna reală, indiferent de vechimea lor în muncă.

Membrilor familiei persoanei care a decedat în urma unei schilodiri sau îmbolnăviri provocate de avaria de la C.A.E. Cernobîl li se stabilește pensie de urmaș, indiferent de vechimea în muncă a întreținătorului, în mărime ce ar recupera dauna reală, dar nu mai puțin de 100% din pensia minimă pentru limită de vîrstă pentru fiecare membru al familiei. Acestor persoane li se stabilește pensie pentru limită de vîrstă la o vîrstă anticipată.

Cetățenilor care nu au muncit (cu excepția invalizilor din copilărie) și care nu au dreptul la pensie pentru muncă li se stabilește pensie socială.

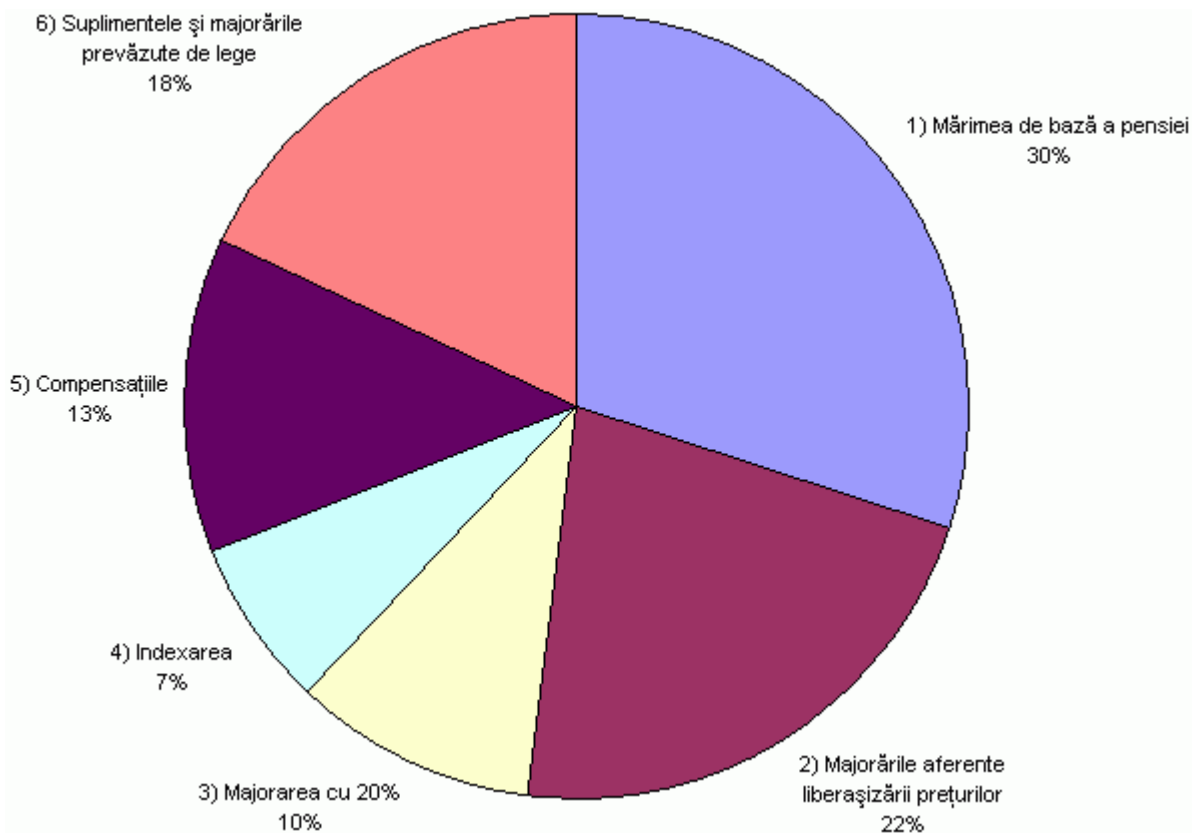
2. Structura pensiei

Pensia pentru limită de vîrstă și pensia pentru gradul II de invaliditate se stabilesc în proporție de 55% din salariul mediu lunar, plus un procent din acest salariu pentru fiecare an de muncă de peste 25 de ani bărbații și de peste 20 de ani femeile. Pensia pentru gradul I de invaliditate se stabilește în proporție de 75% din salariul mediu lunar, iar pentru invalizii de gradul III și pentru persoanele cu pensie de urmaș (pentru fiecare membru al familiei incapabil de muncă) în proporție de 30% din salariul mediu

lunar al invalidului sau al întreținătorului.

La pensia pentru limită de vîrstă și la pensia de invaliditate de gradul I și II se stabilesc suplimente și majorări prevăzute de Legea cu privire la asigurarea cu pensii de stat în Republica Moldova. Totodată, la pensii se stabilesc majorări și compensații prevăzute de alte acte normative.

Drept rezultat, structura pensiei medii este următoarea:

Structura pensiei medii cu suplimentele și majorările prevăzute de lege și de acte normative

1) mărimea de bază a pensiei, calculată din salariul mediu lunar, plus un procent din acest salariu pentru fiecare an de muncă de peste 25 de ani bărbații și de peste 20 de ani femeile;

2) majorările la pensie aferente liberalizării prețurilor la produsele și la serviciile de primă necesitate (18 lei#10,8 @ 7,2);

3) majorarea pensiei cu 20%;

4) indexarea pensiei în legătură cu inflația;

5) compensațiile (1, 8, 10, 13 lei);

6) suplimentele și majorările la pensie pentru persoanele întreținute, pentru îngrijirea pensionarului, la pensia donatorilor de sînge, a persoanelor care au fost supuse represiunilor nedrepte și reabilitate ulterior, a participanților la război (inclusiv invalizilor de gradul I, II și III) și a altor categorii de pensionari.

Primele patru componente ale pensiei se stabilesc, de regulă, tuturor beneficiarilor și au un caracter permanent. A cincea componentă se plătește persoanelor care primesc pensie mică și depinde de mărimea acestei pensii. A șasea componentă se plătește dacă există anumite condiții și depinde de categoria pensionarului.

3. Finanțarea sistemului de pensionare

Pensiile se plătesc din mijloacele Fondului Social, care, pe lîngă fondul de pensii, include fondul de asigurare socială, fondul de șomaj și fondul de rezervă. Fondul Social se formează din cotele de asigurare obligatorie ale patronilor (agenților economici) și ale angajaților. O parte neînsemnată de

mijloace financiare se alocă de la bugetul de stat și de la bugetele locale. Cota-parte a acestor mijloace era, în 1997, de 75%, 24% și, respectiv, 1%. În 1997, agenții economici au transferat în Fondul Social cote de asigurare socială în proporție de 30% din fondul de salarizare, iar salariații în proporție de 1% din salariu.

Tarifele cotelor de asigurare se aprobă de către Parlament. În tabelul nr.1 sînt expuse tarifele în vigoare înanii 1991 – 1997.

Tabelul nr.1

(În raport procentual față de fondul de salarizare)

Indicele	Anul							
	1991	1992		1993	1994	1995	1996	1997
		sem.I	sem.II					
Agenții economici, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică	26	60	45	45	38	35	35	30
Organizațiile și instituțiile bugetare	26	37	30	30	30	30	35	30

Așadar, se observă o tendință de reducere a tarifelor cotelor de asigurare pentru agenții economici.

Bugetul Fondului Social se folosește pentru plata:

- a) pensiilor pentru limită de vîrstă, de invaliditate, de urmaș, pentru vechime în muncă;
- b) pensiilor sociale;
- c) pensiilor pentru militari și membrii familiilor lor;
- d) indemnizațiilor și compensațiilor pentru îngrijirea copiilor, pentru mamele singure;
- e) indemnizațiilor pentru pierderea temporară a capacității de muncă;
- f) indemnizațiilor pentru șomaj;
- g) indemnizațiilor pentru sarcină și lăuzie;
- h) cheltuielilor aferente serviciilor bancare și poștale de distribuire a pensiilor;
- i) altor cheltuieli.

Plata pensiilor o efectuează Departamentul pentru Pensii și Asistență Socială, lunar, în baza actelor de plată (fișe de plată, mandate poștale și liste), prin intermediul oficiilor poștale și sucursalelor Băncii de Economii a Moldovei. După expirarea termenului de plată, oficiile poștale prezintă departamentului dare de seamă lunară pentru sumele plătite. Departamentul, la rîndul său, prezintă trimestrial și anual Fondului Social dări de seamă pentru sumele plătite. Toate dările de seamă se păstrează în arhivele oficiilor poștale, la departament și în Fondul

Social. II. CONCLUZII. PRINCIPALII FACTORI CARE DETERMINĂ NECESITATEA REFORMĂRII SISTEMULUI DE ASIGURARE CU PENSII

Specificul sistemului de asigurare cu pensii din Republica Moldova este determinat de poziția dominantă a proprietății de stat și este orientat spre o economie centralizată, planificată. Acest sistem se caracterizează prin nivel scăzut de asigurare, prin ineficiență a administrării, prin discordanță în legislație, prin presiune asupra populației economic active la asigurarea plăților sociale, este foarte costisitor, nu se bazează în măsură deplină pe principiul asigurării echității sociale și al solidarității generațiilor.

Criza din economia țării de la începutul anilor 90 a agravat situația din sfera socială. În domeniul protecției sociale și al asigurării cu pensii au apărut, concomitent cu recesiunea producției, cu creșterea inflației și cu scăderea nivelului de trai al populației, probleme care se agravează în permanență și care, la mijlocul anului 1996, au căpătat un caracter de lungă durată.

De la data adoptării Legii cu privire la asigurarea cu pensii de stat în Republica Moldova, legislația privind asigurarea cu pensii a suferit modificări esențiale. Acest fapt a fost condiționat, în primul rînd, de situația economică a țării, inclusiv de starea sistemului financiar. Criza sistemului economic, ritmurile

crescînde ale inflației, unele transformări, cum ar fi reforma monetară, au condus la necesitatea de modificare a legislației cu privire la asigurarea cu pensii.

În Legea cu privire la asigurarea cu pensii de stat în Republica Moldova au fost operate peste 50 de modificări. Așadar, a fost efectuată actualizarea salariilor din care se calculau pensiile stabilite anterior. Acest mecanism se aplică și în prezent la stabilirea pensiilor pe baza salariului din anii precedenți. Actualizarea se efectuează prin coeficienți individuali, care reprezintă raportul dintre cîștigul pensionarului pe întreaga perioadă luată în calcul și suma salariului mediu pe țară din aceeași perioadă. Pensia a fost majorată în repetate rînduri în legătură cu modificarea salariului minim. Factorii principali care dictează necesitatea reformării sistemului de asigurare cu pensii sînt:

a) reducerea încasării de mijloace financiare în Fondul Social, ceea ce a condiționat reținerea plății pensiilor și altor plăți sociale;

b) scăderea nivelului de asigurare cu pensii și cu alte plăți sociale;

c) creșterea presiunii asupra populației economic active la asigurarea plăților sociale (calculul analitic demonstrează că în viitor această situație se va înrăutăți în legătură cu starea demografică nefavorabilă pronosticată);

d) cotele înalte ale defalcărilor pentru asigurări sociale, fapt care nu contribuie la creșterea producției, creează un egalitarism la efectuarea defalcărilor și nu stimulează vărsarea lor, un dezechilibru la determinarea cotelor care se achită de către patroni și salariați;

e) cheltuielile indirecte înalte implicate de asigurarea socială;

f) repartizarea nerațională de mijloace, fapt care nu permite orientarea cantității lor suficiente spre asigurarea socială a păturilor vulnerabile ale populației;

g) pierderea legăturii dintre mărimea pensiei și aportul în muncă al angajatului;

h) caracterul contradictoriu al legislației privind asigurarea cu pensii;

i) ineficiența sistemului de administrare a asistenței sociale.

Neefectuarea sistematică a plăților de către agenții economici influențează negativ situația financiară a sistemului de asigurare cu pensii. Datoriile agenților economici față de Fondul Social, conform situației de la 1 ianuarie 1998, erau de circa 560,0 milioane lei. Reținerile la plata pensiilor constituiau în medie pe republică 3 luni, iar suma totală a reținerilor era de 198,0 milioane lei. În unele raioane, datoriile aveau o vechime de circa 4 luni. Cauzele care au condus la o astfel de situație sînt: ineficiența sistemului fiscal, reducerea personalului din economia națională, evaziunea fiscală, reducerea cotei salariului din structura veniturilor populației, cotele înalte ale defalcărilor pentru asigurări sociale.

S-a redus nivelul general de asigurare cu pensii. În ultimii ani, prețurile la mărfurile de larg consum și la servicii au crescut mai mult decît pensiile. Raportul dintre pensia medie și bugetul minim de consum s-a redus de la 38,2% din anul 1993 la 18,8% în anul 1997, iar dintre pensia minimă și bugetul minim de consum de la 27% din anul 1993 la 14,1% în anul 1997. Dacă bugetul minim de consum în anul 1997 a crescut de 8,9 ori față de anul 1993, atunci pensia medie pe aceeași perioadă s-a majorat de numai 4,4 ori, iar pensia minimă de 4,7 ori (tabelul nr.2).

Tabelul nr.2

Indicele	Unitatea de măsură	Anul					
		1992	1993	1994	1995	1996	1997
1	2	3	4	5	6	7	8
Componenta numerică a populației*	mii persoane	4347,8	4352,0	4347,9	4334,4	4320,0	4304,7
Persoanele ocupate în economie*	mii	2050,0	1688,0	1681,0	1673,0	1660,0	1646,0
Beneficiarii de pensii și indemnizații	mii	727,4	743,6	746,7	750,6	754,7	757,0
Beneficiarii de pensie pentru limită de vîrstă	mii	551,4	562,3	564,0	562,9	562,7	560,4
Mărimea medie a salariului (M.M.S.)	lei	3,50	31,20	108,40	143,20	187,60	219,80
Mărimea medie a pensiei (M.M.P.)	lei	2,09	18,83	55,16	64,30	78,67	82,80

		numărul total de beneficiari	numărul beneficiarilor de pensie pentru limita de vîrstă		numărul total de beneficiari	numărul beneficiarilor de pensie pentru limita de vîrstă		numărul total de beneficiari	numărul beneficiarilor de pensie pentru limita de vîrstă		numărul total de beneficiari	numărul beneficiarilor de pensie pentru limita de vîrstă	
În total	727356	100,00	131,90	743602	100,00	132,24	746702	100,00	132,40	750556	100,00	133,32	754653
De pensii pentru limita de vîrstă	551443	75,81	100,00	562298	75,62	100,00	563982	75,53	100,00	562954	75,00	100,00	562688
din care:													
în condiții avantajoase	113258	15,57	20,54	124612	16,76	22,16	130904	17,53	23,21	135450	18,05	24,06	140880
inclusiv:													
conform Listei nr.1	5796	0,80	1,05	5830	0,78	1,04	5770	0,77	1,02	5680	0,76	1,01	5671
conform Listei nr.2	10973	1,51	1,99	11510	1,55	2,05	11869	1,59	2,10	12337	1,64	2,19	12897
conform Listei nr.3		0,00	0,00	9350	1,26	1,66	11667	1,56	2,07	13112	1,75	2,33	14394
mamelor cu mulți copii		0,00	0,00	97482	13,11	17,34	99979	13,39	17,73	100923	13,45	17,93	102779
mamelor invalizilor din copilărie	133	0,02	0,02	217	0,03	0,04	376	0,05	0,07	460	0,06	0,08	1615
mamelor eroine		0,00	0,00	26	0,00	0,00	110	0,01	0,02	105	0,01	0,02	105
De pensie de invaliditate	88561	12,18	16,06	94983	12,77	16,89	97602	13,07	17,31	102255	13,62	18,16	105623
inclusiv:													
cauzată de accidente de muncă și de afecțiuni profesionale	5332	0,73	0,97	5214	0,70	0,93	5063	0,68	0,90	4925	0,66	0,87	4861
cauzată de afecțiuni generale	83229	11,44	15,09	89769	12,07	15,96	92539	12,39	16,41	97330	12,97	17,29	100762
De pensie de urmaș	37791	5,20	6,85	37552	5,05	6,68	36388	4,87	6,45	36223	4,83	6,43	36351
De pensie pentru vechime în muncă	1960	0,27	0,36	1939	0,26	0,34	1847	0,25	0,33	2286	0,30	0,41	2892

De pensie socială	40535	5,57	7,35	40282	5,42	7,16	38819	5,20	6,88	38003	5,06	6,75	38267
inclusiv invalizilor din copilărie	19531	2,69	3,54	21593	2,90	3,84	22624	3,03	4,01	23694	3,16	4,21	25448
De pensie de participare la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. "Cernobîl"	90	0,01	0,02	199	0,03	0,04	300	0,04	0,05	422	0,06	0,07	677
De suplimente pentru persoanelor supuse presiunilor nedrepte	6027	0,83	1,09	10000	1,34	1,78	10730	1,44	1,90	11220	1,49	1,99	11442
De pensie de militar	7066	0,97	1,28	6548	0,88	1,16	8064	1,08	1,43	8835	1,18	1,57	8832

Mărimile medii ale acestor pensii sînt cu mult mai mari decît mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă (86,15 lei) și ating valoarea de 108,48 lei conform Listei nr.3, de 102,24 lei conform Listei nr.2 și de 101,33 lei conform Listei nr.1. Numărul de persoane care lucrează și primesc pensii pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase depășește de trei ori numărul de persoane cărora li se stabilesc pensii în baze generale. Prin urmare, aceste categorii de beneficiari au și venituri totale mai mari.

În afară de faptul că plata pensiilor stabilite în condiții avantajoase necesită cheltuieli suplimentare, problema în cauză are și alte părți negative, și anume: se încalcă principiile de asigurare, principiile echității sociale (cheltuielile se efectuează din contul altor persoane), se reduce nejustificat vîrsta de pensionare etc.

Salariul și vechimea în muncă și-au pierdut rolul de regulator și de indicator al aportului în muncă al pensionarului. Coeficientul individual, aplicat la calcularea salariului pentru stabilirea pensiei, a făcut să difere într-o măsură oarecare mărimea pensiilor față de cele din perioada anilor 1991-1992. Totodată, mecanismul aplicat reduce artificial mărimea pensiei deoarece coeficientul individual este legat de mărimea triplă a salariului minim pe republică.

În prezent, pensia medie pentru limită de vîrstă este de 39,2% din salariul mediu pe țară, în 1993 ea reprezentînd 66,5%. Pensia minimă pentru limită de vîrstă a atins 28,2% din salariul mediu în 1997 și 43,3% în 1993.

Trezește îngrijorare necorelarea dintre mărimea de bază a pensiei, majorări și suplimente. Majorările la pensiile participanților și invalizilor de război, ale persoanelor care au fost supuse presiunilor nedrepte, ale persoanelor cu merite deosebite etc. depășesc mărimea pensiei lor calculate pe baza salariului și vechimii în muncă în proporție de 100 – 130%. Spre exemplu, mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă pentru invalizii de război de gradul I este de 116,84 lei, iar majorările de 99 lei. Totodată, suplimentele pentru persoanele întreținute, pentru îngrijirea invalizilor constituie doar 5,6% din pensia medie și 1,4% din bugetul minim de existență.

Există mari deosebiri și între mărimea unor tipuri de pensii. De exemplu, pensia medie pentru limită de vîrstă, în 1997, era de 86,15 lei, iar cea medie pentru persoanele care au participat la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobîl de 338,6 lei, adică de 4 ori mai mult. Mărimea maximă a pensiei pentru limită de vîrstă este de 164,15 lei, iar mărimea maximă a pensiei participanților la

lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobîl, în unele cazuri, depășește 1000 de lei pe lună (tabelul nr.4).

Tabelul nr.4

Indicele	Unitatea de mă sură	Anul					
		1992	1993	1994	1995	1996	1997
1	2	3	4	5	6	7	8
Beneficiarii de pensii, total	mii	727,4	743,6	746,7	750,5	754,8	757,0
pensia medie	lei	2,09	18,83	55,16	64,30	78,67	82,80
Pensionari rămași în activitate	mii	43,5	41,6	48,7	58,8	53,6	51,7
	%	5,98	5,59	6,52	7,83	7,10	6,83
Din numărul total de beneficiari beneficiarii de pensie pentru limită de vîrstă	mii	551,4	562,3	563,9	562,9	562,7	560,4
	%	75,81	75,62	75,52	75,00	74,55	74,03
pensia medie	lei	2,21	19,94	57,94	66,90	81,56	86,15
beneficiarii de pensie de invaliditate	mii	88,6	94,9	97,6	102,3	105,6	109,2
	%	12,18	12,76	13,07	13,63	13,99	14,42
pensia medie	lei	2,03	18,43	53,96	63,25	78,25	81,74
beneficiarii de pensie de urmaș	mii	37,8	37,5	36,4	36,2	36,4	36,3
	%	5,20	5,04	4,87	4,82	4,82	4,80
pensia medie	lei	1,47	12,28	40,41	51,70	65,97	65,49
beneficiarii de pensie pentru vechime în muncă	mii	1,9	1,9	1,8	2,3	2,9	3,8
	%	0,26	0,26	0,24	0,31	0,38	0,38
pensia medie	lei	1,82	24,18	63,76	69,96	80,99	79,37
beneficiarii de pensie de participant la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobîl	mii	0,1	0,2	0,3	0,4	0,7	0,9
	%	0,01	0,03	0,04	0,05	0,09	0,01
pensia medie	lei	0,03	41,70	160,95	242,39	334,29	338,64
beneficiarii de pensie socială	mii	40,5	40,3	38,8	38,0	38,3	38,4
	%	5,57	5,42	5,20	5,06	5,07	5,07
pensia medie	lei	0,01	10,51	32,38	38,07	47,90	47,67
beneficiarii de pensie ca persoane supuse represiunilor nedrepte	mii	6,0	10,0	10,7	11,2	11,4	11,4
	%	0,82	1,34	1,43	1,49	1,51	1,51
pensia medie	lei	2,75	26,18	68,67	78,70	95,33	99,77
beneficiarii de pensie de militar	mii	7,1	6,5	8,1	8,8	8,8	8,8
	%	0,98	0,87	1,08	1,17	1,17	1,16
pensia medie	lei	2,07	17,12	49,01	73,80	90,25	109,45
beneficiarii cărora li s-a stabilit pensie în perioada gestionară	mii	79,5	60,6	50,0	50,0	53,6	50,9
	%	10,93	8,15	6,70	6,66	7,10	6,72
pensia medie	lei	2,15	23,72	60,19	70,73	62,00	86,80
beneficiarii de pensie minimă	mii	241,9	222,2	34,7	30,4	28,8	25,9
	%	33,2	29,9	4,65	4,05	3,82	3,42
pensia minimă	lei	1,70	0,14	42,80	50,00	62,00	62,00
pensia maximă	lei	3,40	68,35	126,55	133,75	164,15	164,15
Suma pensiilor și indemnizațiilor plătite	mii lei	8372,3	80180,6	354895,8	514193,9	484200	609060,5

Există o diferență considerabilă în mărimile pensiilor acordate în diferite perioade, în special ale pensiilor stabilite pînă în anul 1990. Pensiile calculate pînă la această perioadă sînt, de regulă, mai mici decît cele stabilite în prezent. Această tendință se menține. Astfel, pensia medie pentru limită de vîrstă la 1 ianuarie 1998 era de 86,15 lei, iar pensia medie stabilită în anul 1997 era de 91,57 lei, cu 6,0% mai mare.

Multe probleme au apărut din cauza faptului că în legislația asigurării cu pensii se observă o neconcordanță a prevederilor din actele legislative și din alte acte normative, caracterul lor contradictoriu, ceea ce complică punerea în aplicare a legislației. Multe acte normative sînt depășite, altele noi nu au fost elaborate și, ca urmare, noile relații sociale în domeniul asigurării cu pensii de stat nu sînt reglementate.

Este necesară perfecționarea administrării sistemului de asigurări sociale, în primul rînd a organelor de asistență socială, în a căror activitate multe funcții se dublează, nu sînt delimitate, munca angajaților nu este productivă.

Sistemul informațional al asigurării cu pensii, bazat pe tehnologii și tehnică de calcul învechite, nu asigură soluționarea tuturor problemelor.

Necesitatea unor transformări în sistemul de asigurare cu pensii este confirmată prin analiza și concluziile de mai sus, precum și prin modelele de pronosticare a dezvoltării acestui sistem. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat un model computerizat pe termen lung al sistemului de asigurare cu pensii, în care se pronostichează nivelul defalcărilor în sistem în dependență de prognoza macroeconomică (fig. nr.1 și nr.2).

Calculule efectuate în baza acestui model demonstrează că, în cazul tendinței de creștere a economiei țării și al îmbunătățirii situației de pe piața muncii, rata defalcărilor în sistem va trebui să crească la 45% și chiar mai mult dacă sistemul existent și nivelul scăzut al pensiilor în comparație cu salariul mediu nu se vor schimba (fig.nr.3). O astfel de situație nu poate fi stabilă și nici nu poate asigura o dezvoltare eficientă a sistemului de asigurare cu pensii deoarece impozitul social înalt frînează creșterea ponderii populației angajate. De exemplu, defalcările în sistemul de pensii al țărilor dezvoltate se află la nivelul de 15-20%.

Analiza acestui model demonstrează clar impactul malefic al înrăutățirii situației demografice asupra dezvoltării sistemului de asigurare cu pensii.

Începînd cu anul 2005, corelația dintre numărul de pensionari și de persoane apte pentru muncă se va înrăutăți considerabil, atingînd apogeul în anii 2022 și 2047 (fig.nr.4-7). Dacă în această perioadă critică nu va fi creată o rezervă pentru plata pensiilor, tînăra generație actuală va fi nevoită să plătească în sistemul de asigurare cu pensii cote considerabil mai înalte pentru a asigura pensiile generației active în prezent.

Această problemă este actuală și în țările occidentale. Multe țări europene au efectuat reforma pensiilor pentru raționalizarea plății și crearea unei rezerve care să asigure stabilitatea sistemului de asigurare cu pensii. Diagramele din figurile nr.8 și nr.9 conțin schema acumulării în Fondul Social a unor rezerve necesare în viitor la menținerea unui nivel suficient de defalcări. Pentru a se evita posibilele perioade critice, trebuie să se înceapă cel tîrziu din anul 2003 acumularea de rezerve în fondul de pensii.

III. STRATEGIA REFORMEI SISTEMULUI DE ASIGURARE CU PENSII

1. Scopurile principale ale reformei

Reforma sistemului de asigurare cu pensii urmărește principalele scopuri:

a) asigurarea unui sprijin material adecvat la bătrînețe, în cazul pierderii capacității de muncă sau a susținătorului, pentru întreaga populație, ceea ce înseamnă că, după reformă, majoritatea cetățenilor, la atingerea vîrstei de pensionare, în cazul pierderii capacității de muncă sau a susținătorului, vor avea un venit adecvat ca urmare a îmbinării pensiei de stat cu pensia privată. Numai o parte neînsemnată de cetățeni din păturile defavorizate vor fi asigurați prin programe de sprijin social;

b) asigurarea respectării principiului echității sociale, ceea ce înseamnă că majoritatea cetățenilor vor beneficia de pensii în dependență de aportul lor la sistemul de pensii, acesta urmînd să fie

transparent și accesibil tuturor;

c) asigurarea unui sistem financiar echilibrat și respectarea disciplinei financiare, ceea ce înseamnă că toate plățile din sistemul de asigurare cu pensii vor fi efectuate la timp. Indexarea pensiilor se va face dacă sistemul de asigurare cu pensii va dispune de mijloace financiare suficiente;

d) crearea unui sistem de asigurare cu pensii convenabil tuturor generațiilor, ceea ce înseamnă că sistemul propus va avea la bază un nivel real de plăți. Luând în considerare situația demografică specifică din Moldova, este necesar, pentru a se evita majorarea impozitelor pe care le va presta actuala tânăra generație, ca sistemul de stat să asigure acumularea rezervelor respective (fig. nr.8 și nr.9).

2. Direcțiile reformei sistemului de asigurare cu pensii

Atingerea scopurilor enumerate mai sus necesită efectuarea unei reforme complexe în sistemul de asigurare cu pensii, ale cărui elemente principale sînt:

- 1) un program stabil pentru pensionarii actuali;
- 2) un nou program pentru viitorii pensionari;
- 3) un program de tranziție de la sistemul de asigurare cu pensii existent la unul nou.

1) Un program stabil pentru pensionarii actuali

Se vor întreprinde măsuri pentru ca pensia să fie plătită integral și la timp, indiferent de locul de trai al beneficiarului.

Odată cu onorarea integrală a datoriilor la plata pensiilor și cu acumularea unei rezerve suficiente de plată a pensiei pentru o lună, se va putea garanta menținerea cuantumului real al pensiei, deci va fi reluată practica indexării pensiilor în funcție de creșterea prețurilor.

În dependență de dinamica veniturilor la sistemul de asigurare cu pensii, în viitor va putea fi revizuit modul de indexare pentru a se asigura creșterea pensiilor nominale. Una din variante poate fi "modelul suedez", conform căruia coeficientul indexării pensiilor reflectă indicatorul de creștere al prețurilor și indicatorul de creștere al veniturilor populației în raport de 50% la 50%.

Pronosticarea veniturilor și a cheltuielilor Fondului Social pe un termen scurt demonstrează că, fără reformarea sistemului de asigurare cu pensii, va fi imposibilă revenirea la indexarea pensiilor atît în anul 1998, cît și în anul 1999. Faptul acesta va avea ca urmare scăderea nivelului nominal al pensiei și a nivelului de viață al pensionarilor. Astfel, bugetul Fondului Social va rămîne dezechilibrat și va necesita dotații de la bugetul de stat pentru acoperirea deficitului curent.

Calculul alternativ demonstrează însă că, în cazul în care se vor întreprinde măsuri de reformare a sistemului de asigurare cu pensii (chiar numai creșterea vârstei de pensionare), reluarea indexării va fi posibilă în 1999.

Toate plățile și compensațiile pentru un pensionar vor fi însumate. În viitor, această sumă va putea fi modificată numai în urma indexării sau majorării pensiei minime. Recalcularea deplină conform noului model nu se va efectua.

2) Un nou program pentru viitorii pensionari

În situația actuală din domeniul asigurării cu pensii, care se caracterizează, pe de o parte, printr-un nivel scăzut al pensiilor și prin creșterea datoriilor față de pensionari, pe de altă parte, printr-un procent sporit al defalcărilor pentru plata pensiilor, este evidentă necesitatea reformării radicale a sistemului de asigurare cu pensii.

Pensia de invaliditate și pensia de urmaș, după părerea noastră, trebuie să fie separate de pensia pentru limită de vîrstă. Principiul definitoriu constă într-un sistem unic de pensii pentru limită de vîrstă pentru toate categoriile de angajați, inclusiv pentru procurori, judecători etc.

Asigurarea cu pensii a militarilor și polițiștilor urmează, de asemenea, să fie examinată separat. Această pensie se finanțează de la bugetul de stat, dar militarii și polițiștii nu fac defalcări în sistemul de asigurare socială. Considerăm că reforma asigurării cu pensii a militarilor și polițiștilor trebuie să aibă la bază principiul reducerii diferențelor din funcționarea și finanțarea sistemului de asigurare cu pensii a militarilor și polițiștilor, pe de o parte, și a sistemului general de asigurare cu pensii, pe de altă parte.

Sistemul de pensii pentru limită de vîrstă este unul de asigurare, aparte, ce funcționează independent de sistemul de pensii de invaliditate și de pensii de urmaș. În conformitate cu noua politică de asigurare cu pensii, pensia pentru limită de vîrstă va fi constituită din două părți:

- a) pensia de asigurări sociale publice;
- b) pensia suplimentară privată (benevolă sau obligatorie).

Fiecare parte se va acumula în mod individual.

La baza sistemului public de asigurare cu pensii se va afla pensia minimă garantată acordată de stat persoanelor îndreptățite. Mărimea pensiei asigurate va fi determinată de cuantumul cotelor de contribuții de asigurare și de stagiul de cotizare. Faptul acesta va stimula populația să participe la sistemul public de asigurări sociale și să plătească cotele stabilite prin lege.

Cotele de contribuții de asigurări sociale încasate în fondul de pensii se vor indexa anual în dependență de creșterea indicelui prețurilor la mărfuri și servicii. Coeficientul de indexare nu este prealabil stabilit, dar se definește din schimbarea indicatorilor economici luați în considerare ca punct de reper, în limitele posibilităților fondului de pensii. Indexarea pensiilor se va baza pe dinamica salariului mediu pe țară și pe indicele prețurilor de consum.

Contribuțiile de 20-22% se vor calcula de la un anumit venit, adică se va stabili limita venitului de la care se fac defalcări pentru asigurări sociale. Faptul că o parte din venit nu se va impune cu cotă de contribuții de asigurări sociale va determina persoanele cu venituri mari să depună benevol bani în fondul de pensii private. Limitarea veniturilor din care se vor calcula cotele de contribuții de asigurări sociale va permite reducerea cheltuielilor pentru forța de muncă.

În noul sistem de asigurare socială de stat, toți beneficiarii vor defalca cote egale. Dacă mărimea calculată a pensiei va fi mai mică decît mărimea minimă garantată de stat, fondul de pensii va plăti diferența.

Toți angajații, precum și fermierii, trebuie să fie supuși asigurărilor sociale obligatorii de stat. Acest sistem se va extinde și asupra cetățenilor care practică activitate de întreprinzător (care practică activitate individuală) și asupra liberilor profesioniști (avocați, pictori, scriitori etc.).

Asigurarea pentru pensie trebuie să fie obligatorie deoarece numai în așa fel poate fi creată o societate de contribuabili care ar permite repartizarea optimă a greutăților riscului (pierderii capacității de muncă) și ieftinirea asigurărilor.

Mărimea defalcărilor obligatorii ale fermierilor va depinde de veniturile declarate, însă se presupune să fie stabilită și o cotă minimă de defalcare. Membrii familiei de fermier vor avea drept la pensie numai dacă vor depune aparte cote de contribuții de asigurări sociale în fondul de pensii.

Muncitorii agricoli salariați vor efectua defalcări în modul prevăzut pentru toți salariații.

Perioada în care persoana nu a fost supusă asigurării obligatorii nu se va include în vechimea asigurată, cu excepția serviciului militar în termen și îngrijirii copilului pînă la vîrsta de 1,5 ani. În aceste cazuri, precum și în cel al emiterii de hotărîri privind includerea în vechimea în muncă asigurată a timpului în care nu s-au plătit cote de contribuții de asigurări sociale (timpul de studii, de îngrijire a unui membru al familiei inapt pentru muncă etc.), bugetul de stat va trebui să compenseze fondului de pensii cheltuielile respective.

Perioada de șomaj și de invaliditate se include în vechimea în muncă asigurată numai dacă, din fondurile respective, s-au efectuat defalcări în fondul de pensii.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a modelat diverse variante ale reformei sistemului de asigurare cu pensii în baza unor pronosticuri demografice și indici macroeconomici. Modelul utilizat indică procentul defalcărilor în sistemul de asigurare cu pensii necesar menținerii echilibrului financiar al acestuia.

Au fost evaluate următoarele scenarii (vezi descrierea scenariilor):

scenariul de bază (zero), care nu prevede nici o modificare în sistemul de asigurare cu pensii;

scenariul de bază rectificat, care prevede majorarea pensiei medii de la nivelul de 40% la nivelul de 50% din salariul mediu, fără modificări în sistemul de asigurare cu pensii;

scenariul întâi, care prevede creșterea vîrstei de pensionare. Au fost examinate două variante:

- 1) creșterea vîrstei de pensionare a bărbaților de la 60 la 65 de ani, a femeilor de la 55 la 60 de ani,

cu o frecvență de 6 luni pe an;

2) creșterea vârstei de pensionare și a bărbaților, și a femeilor la 65 de ani, cu o frecvență de 6 luni pe an;

scenariul al doilea, care prevede anularea condițiilor avantajoase de pensionare conform Listelor nr.1, nr.2 și nr.3, precum și pentru mamele cu mulți copii;

scenariul al treilea, care prevede îmbunătățirea colectării defalcărilor în Fondul Social de la nivelul real de 70% din anul 1996 la cel de 90% către anul 2007 (creșterea colectării începe în anul 2000, cu un ritm de 2,5% anual);

scenariul al patrulea, care reprezintă îmbinarea scenariilor întâi – al treilea.

Analiza scenariilor modelate demonstrează că, fără reformarea sistemului de asigurare cu pensii, procentul defalcărilor în sistem trebuie să fie majorat inevitabil pînă la aproximativ 45, iar odată cu reformarea sistemului, procentul de defalcări se va micșora la 20 și se va menține la acest nivel, pe cînd nivelul pensiei în raport cu salariul se va mări cu aproximativ 20%.

Se propun următoarele măsuri pentru reformarea sistemului de pensionare:

a) Schimbarea vârstei de pensionare

În cazul implementării unui nou sistem, cetățenii vor lucra mai mult ca să primească pensie, iar pensia va fi mai mare. Dacă astăzi pensia medie pentru limită de vîrstă este de circa 32% față de salariul mediu din economie, noile pensii vor fi de cel puțin 42% față de acest salariu.

Vîrsta pentru o pensie întregă va crește la 65 de ani în cazul bărbaților și la 60 de ani în cel al femeilor. Nimeni nu va putea pretinde la o pensie întregă înainte de a atinge această vîrstă. Vechimea minimă în muncă va crește de la 25 de ani în cazul bărbaților și de la 20 de ani în cazul femeilor la 35 de ani pentru toți.

Ca argument al necesității și al posibilității creșterii vârstei de pensionare servesc rezultatele analizei efectuate asupra speranței de viață medie din Moldova. Deși durata medie a vieții bărbaților este de 63 de ani și a femeilor de 71 de ani, speranța de viață medie a celor care au atins vîrsta de pensionare este mult mai mare. Prin calcule estimative, s-a demonstrat că speranța de viață medie a bărbaților care au atins vîrsta de 60 de ani este de 75 de ani, iar a femeilor care au atins vîrsta de 55 de ani este de 79 de ani. 75% din numărul femeilor care au atins vîrsta de 55 de ani și numai 55% din numărul bărbaților care au atins vîrsta de 60 de ani trăiesc pînă la 75 de ani. Calculele demonstrează, de asemenea, că numai 10% dintre bărbații care au atins vîrsta de 60 de ani mor între 60 și 65 de ani și numai 5% dintre femeile care au atins vîrsta de 55 de ani mor înainte de 60 de ani.

Scenariul întâi, variantele 1 și 2, care modelează schimbarea vârstei de pensionare, demonstrează că, în cazul creșterii pînă la 65 de ani a vârstei de pensionare a bărbaților și la 60 de ani a femeilor, procentul defalcărilor în sistemul de asigurare cu pensii poate fi redus cu 13, iar în cazul creșterii vârstei de pensionare la 65 de ani și a bărbaților, și a femeilor, procentul defalcărilor în sistemul de asigurare cu pensii poate fi redus cu 19 comparativ cu nivelul actual (cu periodicitatea de creștere a vârstei de pensionare de 6 luni pe an) (fig. nr.3).

b) Anularea condițiilor avantajoase de pensionare

Se propune anularea condițiilor avantajoase de pensionare existente pentru persoanele care practică anumite profesii și genuri de activități (Listele nr.1, 2 și 3). Ca urmare, întreprinderile vor avea posibilitatea de a participa în sisteme private de pensionare, descrise mai jos. Mamele cu 3 și mai mulți copii, de asemenea, nu se vor putea pensiona în condiții avantajoase. Indemnizațiile pentru copii pot fi revăzute însă pentru a se asigura susținerea adecvată a familiilor cu mulți copii atunci cînd ele au nevoie de ea, adică atunci cînd copiii sînt mici.

Scenariul al doilea, care modelează anularea condițiilor avantajoase de pensionare, demonstrează că, în urma acestei anulări, procentul de defalcări în sistemul de pensionare poate fi redus cu 6 (fig.nr.3).

c) Programul de îmbunătățire a colectării cotizațiilor în sistemul de asigurare cu pensii

Trebuie menționat faptul că reforma sistemului de asigurare cu pensii trebuie să prevadă măsuri de îmbunătățire a colectării plăților în acest sistem. Faptul va necesita efectuarea de investiții în utilaj electronic, perfecționarea cadrului juridic, aplicarea de sancțiuni dure față de răuplatnici, voință politică. Este necesar să se aibă în vedere: chiar dacă măsurile menționate vor începe imediat să funcționeze, rezultatele esențiale vor apărea doar peste vreo 10 ani.

Scenariul al treilea, care modelează îmbunătățirea colectărilor de cotizații în sistemul de asigurare cu pensii, demonstrează că, în urma ridicării nivelului de colectare a cotizațiilor de la 70% la 90% către anul 2007, procentul defalcărilor în sistemul de asigurare cu pensii poate fi redus cu 10 (fig. nr.3).

d) Acumularea de rezerve

Sistemul public de asigurare cu pensii va începe, cel târziu în anul 2003, să acumuleze rezerve pentru soluționarea problemelor aferente înrăutățirii viitoare a stării demografice. Este necesară elaborarea unor variante de investire a acestor mijloace. Figurile nr.8 și 9 ilustrează necesitatea acumulării unei astfel de rezerve.

Deși analiza menționatei scenarii ale reformei demonstrează că, la realizarea tuturor măsurilor de reformare propuse, procentul defalcărilor în sistemul de asigurare cu pensii poate fi micșorat la 15, în realitate însă el va trebui păstrat la nivel de 20 în legătură cu necesitatea acumulării de rezerve. Dacă nu se va proceda astfel, sistemul va deveni falimentar în perioada anilor 2015-2020 și chiar mai devreme.

3) Programul de tranziție de la actualul la noul sistem de asigurare cu pensii

Noul sistem de asigurare cu pensii trebuie transformat din unul unic, impersonal și egalitarist în altul, ramificat, individualizat, multiplastic, construit pe principii de asigurare. Perioada de tranziție trebuie să asigure continuitatea de la vechiul la noul sistem de asigurare cu pensii. Este necesară o anumită perioadă pînă cînd noul sistem va acoperi toți angajații.

În perioada de tranziție, urmează să fie stabilite mai concis categoriile de persoane pasibile de asigurare socială obligatorie de stat, și anume persoanele care au venituri, inclusiv cele care au dreptul să se pensioneze în prezent conform actelor normative în vigoare astăzi sau care vor avea acest drept ulterior conform unor alte acte normative (judecătorii, procurorii, funcționarii publici etc.). Cu alte cuvinte, urmează să se extindă baza pentru cotele obligatorii în fondul de pensii. Sistemele aparte de asigurare cu pensii trebuie unificate.

Urmează să fie modificat pe etape cuantumul cotei de contribuții de asigurări sociale pentru patron și pentru angajat. Ca angajatul să nu sufere însă în urma unei astfel de modificări, salariul lui urmează să fie mărit proporțional cu suma din care el va plăti cotele de contribuții de asigurări sociale în locul patronului. În acest caz, faptul că mărimea pensiei depinde de stagiul de cotizare va impune lucrătorul să se includă în sistemul de control asupra efectuării la timp a plăților în fondul de pensii, ceea ce va conduce la onorarea contribuțiilor sau la reducerea cazurilor de neonorare a acestora.

Este necesară implementarea cît mai urgentă a evidenței individuale a plății cotelor de contribuții de asigurări sociale pe bază de mijloace moderne de informatică prin adoptarea unei legi a asigurărilor sociale. O astfel de evidență va permite rezolvarea unei serii de probleme importante:

a) concordarea sistemului public de asigurare cu pensii cu relațiile de piață în dezvoltare;

b) dezvoltarea sistemului public de asigurare cu pensii prin stabilirea unei dependențe a cuantumului pensiei de vechimea în muncă asigurată (stagiul de cotizare) și de gradul de achitare a cotelor de contribuții de asigurări sociale, fapt care va influența pozitiv bugetul fondului de pensii prin interesare în vărsarea integrală și promptă a acestor cote;

c) crearea unei posibilități de pronosticare mai precisă a modificării numărului de angajați și de pensionari în ansamblu și pe anumite profesii, prin urmare, de evaluare mai reală a cheltuielilor pentru plata pensiilor și de calcul al cotei de contribuții de asigurări sociale.

Cotele de contribuții de asigurări sociale vor constitui baza fondului de pensii și vor avea o destinație specială strictă: plata pensiilor către persoanele participante la asigurarea cu pensii.

Promovarea consecventă, în sistemul de pensionare, a principiilor de asigurare va exclude orice privilegiu pentru anumite pături ale populației sau grupe de angajați.

Cheltuielile de asigurare cu pensii a persoanelor care nu participă o anumită perioadă (indicată concret) la sistemul de asigurare cu pensii urmează să fie acoperite de la bugetul de stat. De aceea, cheltuielile de finanțare a pensiilor sau a unei părți din pensii pentru veteranii de război, participanții la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobîl; a majorărilor pentru merite deosebite și a altor plăți, inclusiv a pensiilor sociale, trebuie să fie efectuate de la bugetul de stat.

În perioada de tranziție, vârsta de pensionare a bărbaților va crește la 65 de ani și a femeilor la 60 de ani. Vârsta de pensionare va crește, începînd cu anul intrării în vigoare a noii legi, cu 6 luni, atît pentru bărbați, cît și pentru femei, la fiecare 12 luni.

Pentru stabilirea unei pensii integrale, se va cere, atît bărbaților, cît și femeilor, o vechime în muncă asigurată de 35 de ani. În perioada de tranziție, în vechimea în muncă se vor include și unele perioade neasigurate, adică perioade de pînă la intrarea în vigoare a legii, în care persoana nu a fost supusă asigurării sociale.

Va fi necesară actualizarea salariului din care se calculează pensia, adică determinarea coeficientului individual al fiecărui pensionar.

În decursul a 10 ani, în vechimea în muncă asigurată vor fi incluse și unele perioade necontributive, cum ar fi perioada de studii în o instituție de învățămînt superior.

Nu se vor include perioadele de muncă ce dublează sau triplează vechimea în muncă. Un mod aparte de calculare a vechimii asigurate se va păstra pentru aviatori.

Se propune reducerea listei de profesii și funcții a căror exercitare dă dreptul la pensie în condiții avantajoase, ulterior urmînd să nu se mai stabilească astfel de pensii. Aceste măsuri sînt echitabile și justificate deoarece cheltuielile de asigurare cu pensii în condiții avantajoase constituie, pentru toți participanții la sistemul de asigurare socială, o povară sub formă de defalcări majorate în fondul de pensii și reprezintă lezarea intereselor acelor pensionari care nu pot continua lucrul din motive de sănătate, ale căror pensii se reduc în urma cheltuirii unei părți din mijloace pentru plata pensiilor în condiții avantajoase.

În afară de aceasta, este cu totul incorectă rezolvarea, din contul asigurării cu pensii, a problemelor sociale ale persoanelor care efectuează lucrări în condiții nocive și grele. Este necesară asigurarea protecției lor sociale din contul ameliorării condițiilor de muncă și al majorării salariului. Problema pensiilor în condiții avantajoase trebuie să fie rezolvată prin crearea de sisteme suplimentare profesionale obligatorii de asigurare cu pensii.

Este imposibilă însă trecerea imediată la noul sistem de asigurare cu pensii, adică excluderea pensiilor în condiții avantajoase din cadrul legii privind pensiile de asigurări sociale de stat deoarece trebuie creată în prealabil o bază normativă (metodică) și constituite fonduri profesionale.

În perioada de tranziție, se vor mai acorda pensii în condiții avantajoase, dar numai persoanelor care au activat în condiții de muncă foarte nocive și foarte grele, precum și mamelor cu cinci și mai mulți copii. Vârsta necesară acordării unor astfel de pensii va crește treptat pînă la atingerea vârstei standard de pensionare. Spre exemplu, începînd cu anul punerii în aplicare a legii noi, peste fiecare 12 luni se va majora cu pînă la un an vârsta pentru stabilirea pensiei conform Listei nr.1, precum și mamelor cu 5 și mai mulți copii. În afară de aceasta, în calculul vechimii în muncă în condiții nocive și grele se va lua numai vechimea acumulată pînă la intrarea în vigoare a legii noi.

În perioada de tranziție, trebuie limitate pensiile celor care au venituri asigurate.

În această perioadă este necesară crearea unui sistem suplimentar, privat, de asigurare cu pensii.

În majoritatea țărilor dezvoltate, paralel cu sistemul public de asigurare cu pensii, funcționează și un sistem privat de asigurare cu pensii, menit să mențină un grad de bunăstare apropiat celui din ultimii ani de muncă.

Necesitatea creării unui sistem privat de asigurare cu pensii este dictată de faptul că:

a) relațiile de piață au impus cetățenilor responsabilitatea pentru propria bunăstare, inclusiv pentru asigurarea socială, astfel încît fiecare persoană să trateze cu seriozitate problemele protecției sociale proprii în caz de bătrînețe și de pierdere timpurie a capacității de muncă;

b) orice stat, chiar foarte bogat, nu poate acorda cetățenilor săi o asigurare socială echivalentă nivelului de pînă la pierderea capacității de muncă.

Statul trebuie totuși să reglementeze legislativ procesul de creare a unui sistem privat de asigurare cu pensii și să fie garantul siguranței acestuia.

În perioada actuală, pentru dezvoltarea sistemului de asigurare cu pensii, trebuie reformate și alte componente ale sistemului de asigurări sociale, cum ar fi asigurarea socială în legătură cu maternitatea, cu incapacitatea temporară de muncă, cu accidentele în muncă și cu bolile profesionale, în caz de șomaj.

3. Măsurile primordiale de efectuare a reformei sistemului de asigurare cu pensii

Anul 1998:

1) prevenirea creșterii de mai departe a restanțelor la pensii, inclusiv înghețarea cuantumului pensiilor, transferarea unei părți a plăților de compensare la bugetul de stat, acoperirea deficitului curent din bugetul de stat etc.;

2) îmbunătățirea mecanismului de colectare a contribuțiilor de asigurări sociale, inclusiv sporirea responsabilității agenților economici pentru eschivare de la plata contribuțiilor;

3) pregătirea de către Guvern a unui pachet minim de acte normative menite să urgenteze efectuarea reformei:

a) un proiect de lege privind asigurarea cu pensii, ce ar prevedea un program pentru viitorii pensionari și un program de tranziție la noul sistem de asigurare cu pensii;

b) baza legislativă privind organizarea evidenței individuale a depunerii cotelor de contribuții de asigurări sociale;

c) un proiect de lege cu privire la asigurările sociale de stat;

d) un proiect de lege cu privire la fondurile private de pensii, care să asigure garanții de securitate pentru depunători și un control adecvat asupra activității fondurilor nominalizate;

4) elaborarea unui model al noului sistem de asigurare cu pensii bazat pe pronosticuri demografice detaliate și efectuarea de calcule pentru argumentarea noii formule de pensionare;

5) elaborarea unui plan de reformare a structurii sistemului de administrare a asigurării cu pensii;

6) pregătirea unor acte normative care să prevadă dreptul de asigurare socială în legătură cu maternitatea, cu incapacitatea temporară de muncă, cu accidentele în muncă și cu bolile profesionale, în caz de șomaj.

Anul 1999:

1) punerea în aplicare a Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat;

2) elaborarea de acte legislative și de alte acte normative care să reglementeze etapele ulterioare ale reformei;

3) realizarea treptată a planului de reformare a structurii sistemului de administrare a asigurării cu pensii;

4) implementarea treptată a evidenței individuale a contribuțiilor în fondul de pensii.

Anii 2000-2005:

finalizarea realizării planurilor de reformare a sistemului de asigurare cu pensii.

L I S T A DE ACTE NORMATIVE NECESARE REFORMEI SISTEMULUI DE ASIGURARE CU PENSII

1. Lege privind pensiile de asigurări sociale de stat
2. Lege privind sistemul public al asigurărilor sociale
3. Lege privind pensiile de asigurări sociale private
4. Lege cu privire la sistemele profesionale obligatorii de asigurare cu pensii

5. Legea bugetului anual al asigurărilor sociale de stat
6. Lege cu privire la asigurarea socială obligatorie de accidente de muncă și de boli profesionale
7. Lege privind fondul de pensii
8. Lege privind asigurarea socială obligatorie în caz de șomaj
9. Lege privind maternitatea și incapacitatea temporară de muncă
10. Regulament al modului de calculare a stagiului de cotizare
11. Regulament al modului de plată a pensiilor
12. Regulament al modului de calculare a pensiilor
13. Regulament al Registrului de evidență individuală în sistemul public de asigurări sociale
14. Hotărâre a Guvernului cu privire la implementarea evidenței individuale în sistemul public de asigurări sociale
15. Hotărâre a Guvernului privind tipurile de venituri care nu se supun asigurărilor sociale de stat.

DESCRIEREA SCENARIILOR DE REFORME, EVALUATE CU AJUTORUL MODELULUI COMPUTERIZAT PE TERMEN LUNG

Scenariul de bază (BASE)

1. Pentru anul de bază (1996) sînt stabilite următoarele semnificații ale parametrilor:

XRW	3%	Sporul anual al salariului real
IR	3%	Sporul anual al defalcărilor în Fondul Social
WAGELINK	100%	Dependența cuantumului pensiei de salariul real
PARTM	63,9%	Coeficientul plasării în câmpul muncii a bărbaților apti pentru muncă (de la 15 ani și pînă la pensionare)
PARTF	58,2%	Coeficientul plasării în câmpul muncii a femeilor apte pentru muncă (de la 15 ani și pînă la pensionare)
NORMRETM	60 ani	Vîrsta de pensionare stabilită pentru bărbați
NORMRETF	55 ani	Vîrsta de pensionare stabilită pentru femei
EARLYP	9,0%	Partea populației active care primește pensie în condiții avantajoase
EARLYWK	8,6%	Persoanele care au început să primească pensie înainte de vîrsta standard de pensionare și care rămîn în activitate
BASEW	185,7 lei	Salariul lunar mediu
INFORMAL	19,9%	Sectorul neformal ce nu efectuează defalcări în Fondul Social
OLDWK	7,0%	Pensionarii din câmpul muncii
CONRATE	35%	Contribuții la Fondul Social
PFSHARE	89%	Rata defalcării cotelor de asigurare în fondul de pensii
PFEXP	0,2%	Partea cheltuielilor de administrare a Fondului Social
PFDEL	2,4%	Costul achitării pensiilor prin intermediul oficiilor poștale și al altor organizații
PFCOMP	70%	Regularitatea defalcărilor în Fondul Social
BASEPEN	78,7 lei	Cuquantumul minim al pensiei
PENTEST	0%	Partea din pensie reținută în cazul rămînerii în activitate
UR	5%	Gradul de șomaj

2. Parametrul XRW se schimbă după ani în modul următor:

1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003-2019	2020
0%	0%	3%	5%	5%	3%	2%	1,5%

3. Parametrul UR se schimbă după ani în modul următor:

1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
5%	5%	6%	7%	8%	7%	5%

4. Parametrul INFORMAL se micșorează, începînd cu anul 2020, de la 19,9% la 9,9%, cu 1% pe an (pe parcursul a 10 ani).

Scenariul al doilea de bază (WAGELINK)

Prevede modificarea parametrului WAGELINK pentru următorii ani: 1996 – 100%, 1997 – 0%, 1998 – 0%, 1999 – 40%. În continuare se majorează cu 20% pe an pînă la atingerea a 300% (2012), după aceea se stabilește la nivelul de 100%. Această modificare a parametrului după 1999 impune majorarea parametrului PENSARE de la 40% la 50%. O astfel de majorare este necesară pentru plata compensațiilor aferente creșterii vârstei de pensionare, după cum se propune mai jos.

Scenariul întii (NORMRET)

Prevede modificarea parametrilor NORMRETM și NORMRETF de la 60 ani bărbații și 55 ani femeile, începînd cu 1999 cu 6 luni pe an.

Au fost analizate două variante ale acestui scenariu:

- 1) creșterea vârstei de pensionare a bărbaților la 65 de ani și a femeilor la 60 de ani;
- 2) creșterea vârstei de pensionare a bărbaților și a femeilor la 65 de ani.

Scenariul al doilea (EARLYP)

Prevede modificarea parametrului EARLYP pe ani, în felul următor:

1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
9%	9%	8%	7%	6%	5%	4%	2%	0%

Înseamnă că, după 1996, nu vor mai fi stabilite pensii în condiții avantajoase.

Scenariul al treilea (PFCOMP)

Prevede majorarea parametrului PFCOMP, începînd cu anul 2000, de la 70% la 90%, cu 2,5% pe an (nivelul de 90% va fi atins în anul 2007).

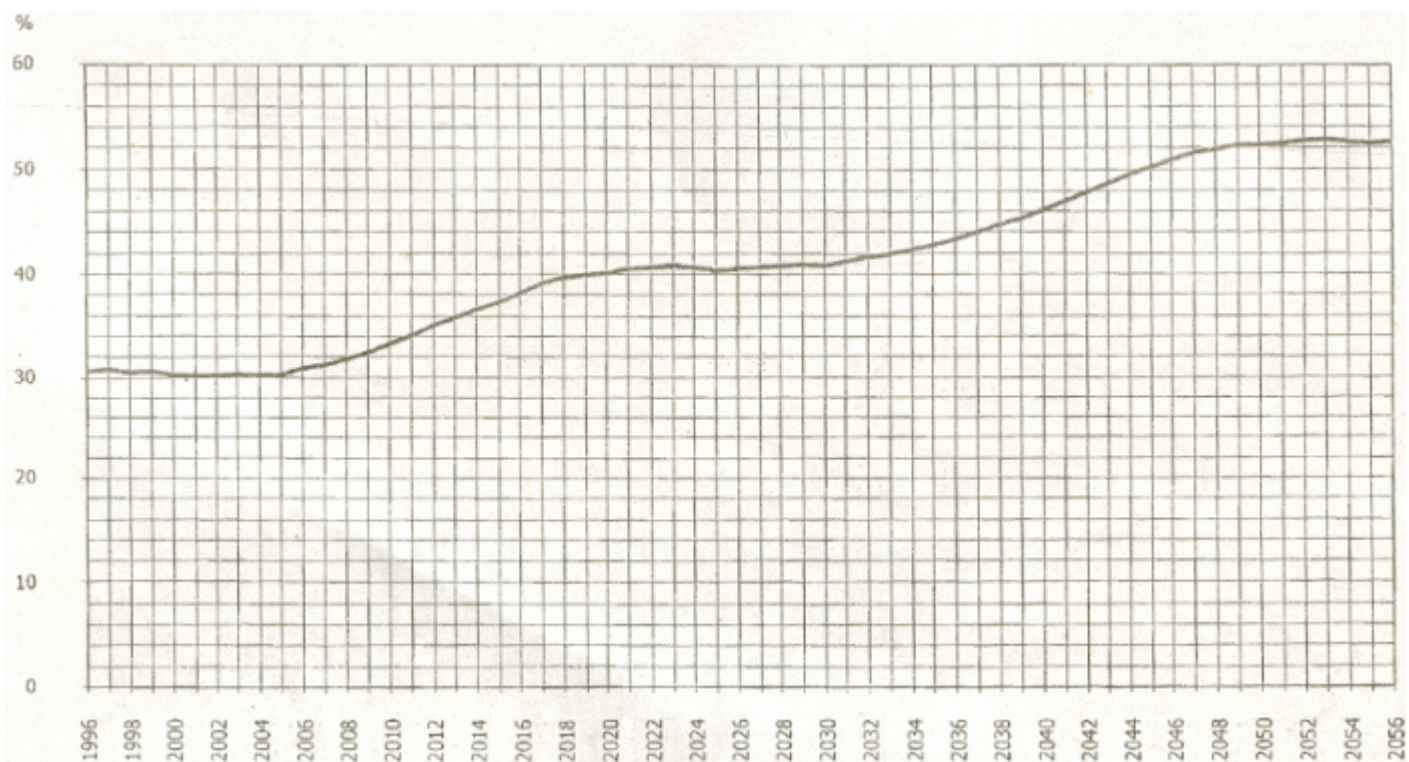

Fig.nr.1. Nivelul necesar de defalcări în Fondul Social în cazul lipsei de modificări în sistemul de asigurare cu pensii

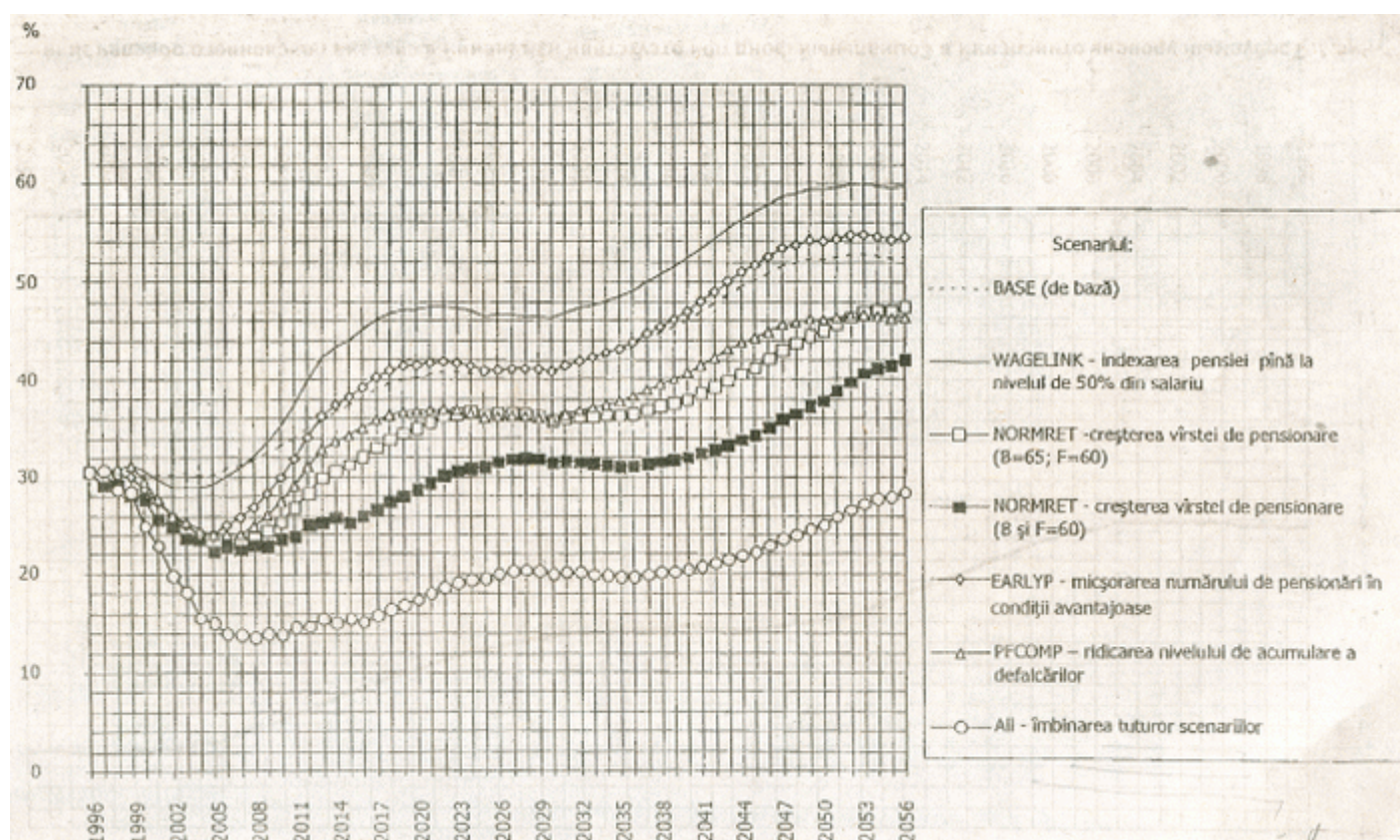

Fig.nr.2. Nivelul necesar de defalcări în Fondul Social pentru diferitele scenarii

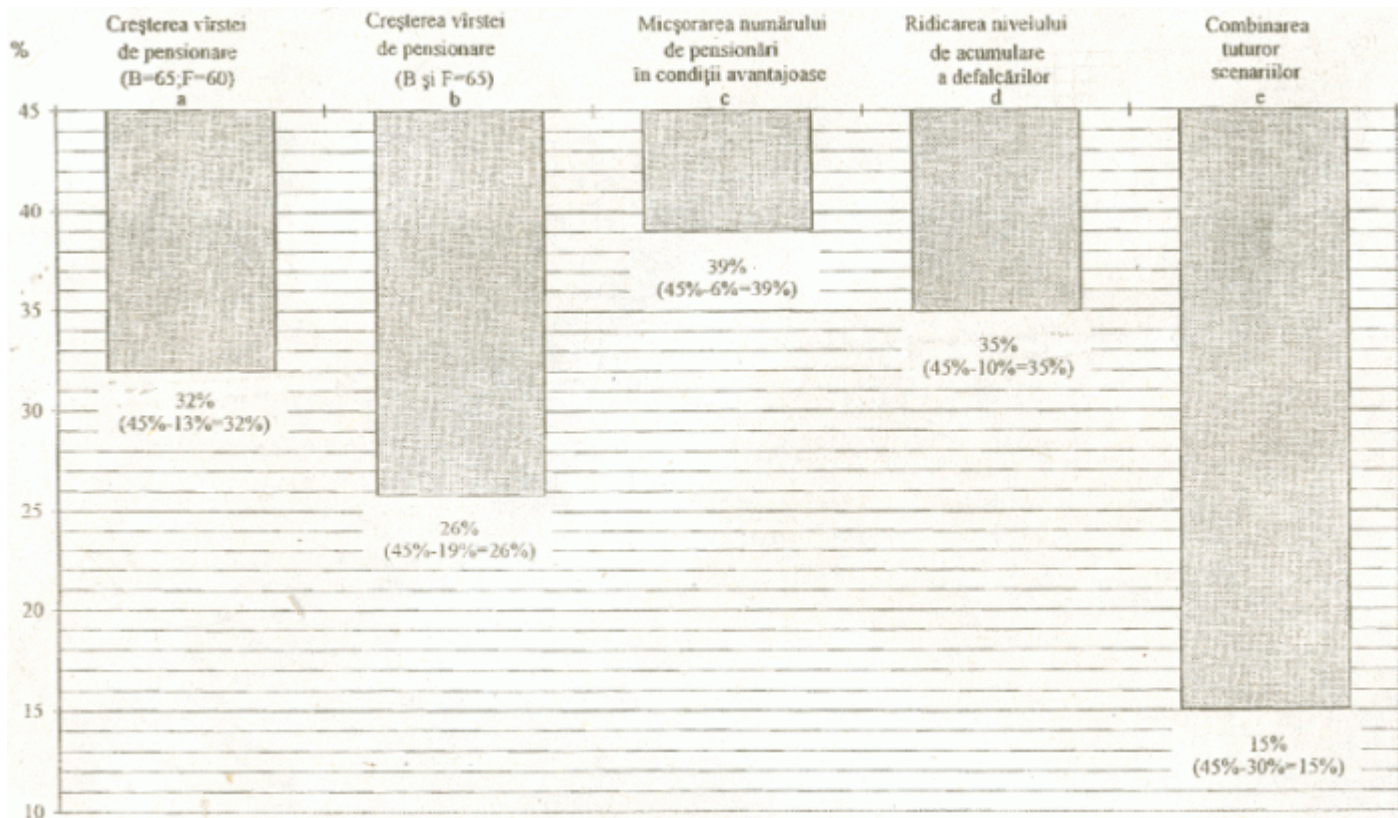

Fig.nr.3. Reducerea, în anul 2016, a nivelului necesar de defalcări în Fondul Social pentru diferite scenarii

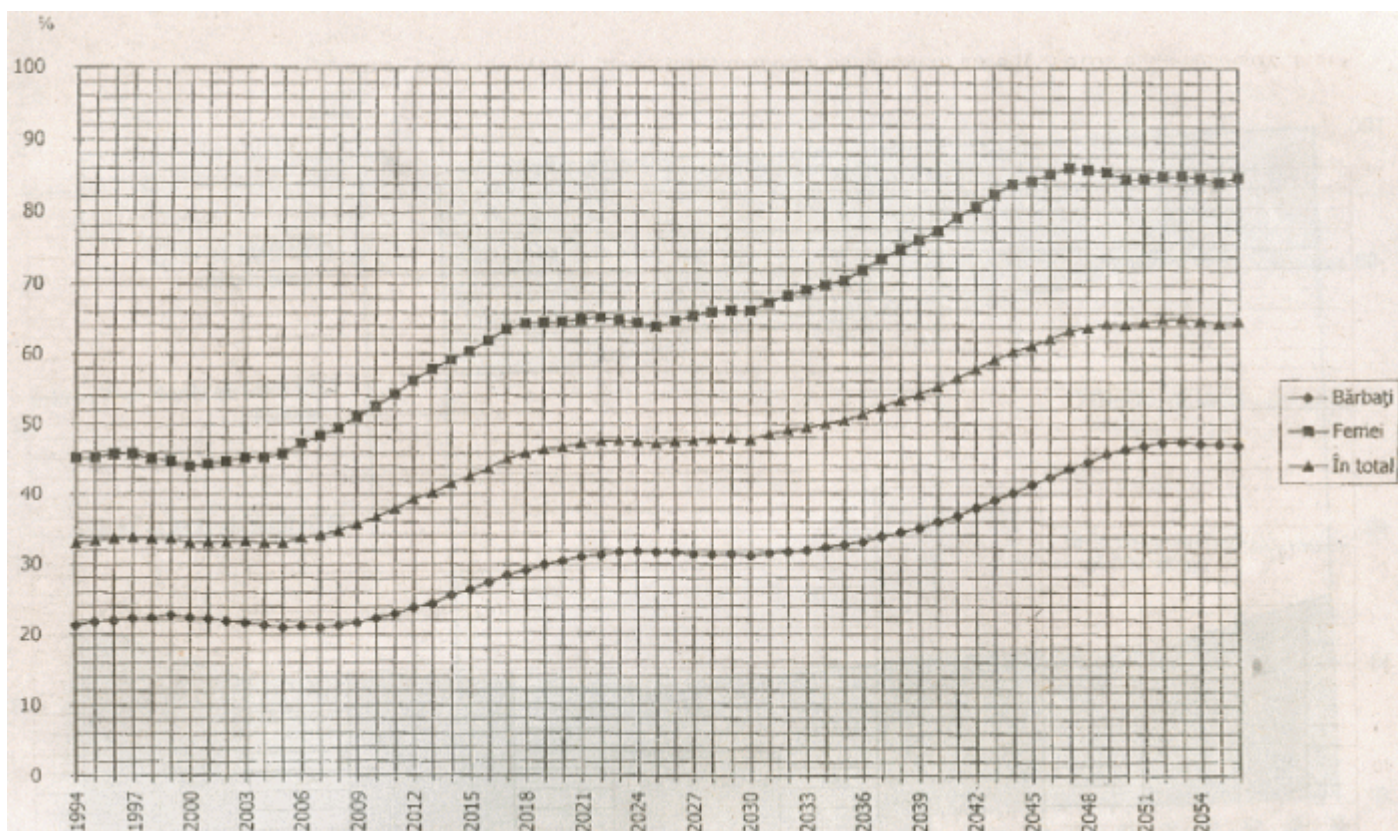

Fig.nr.4. Raportul dintre numărul de pensionari și cel de persoane de vîrstă aptă pentru muncă

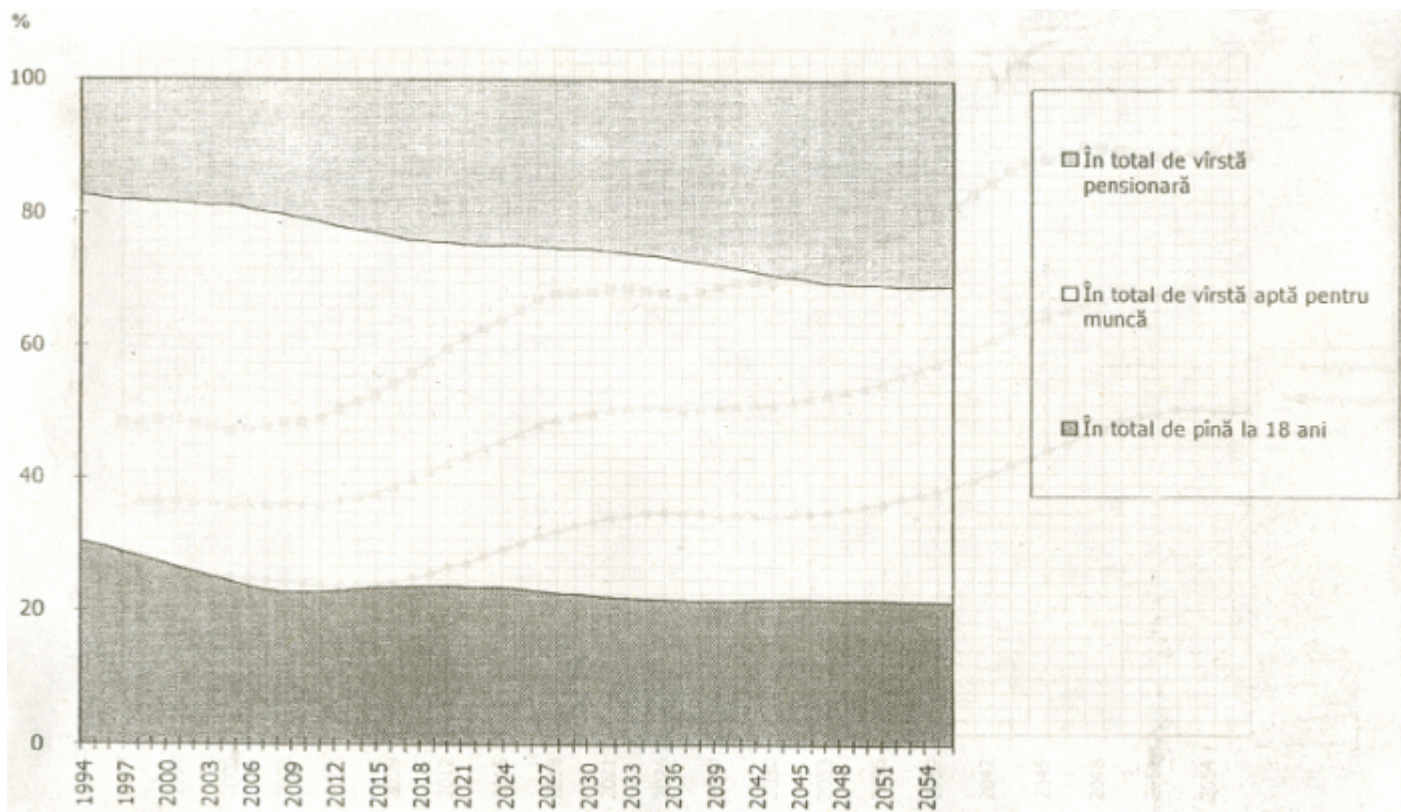

Fig.nr.5. Structura după vîrstă a populației

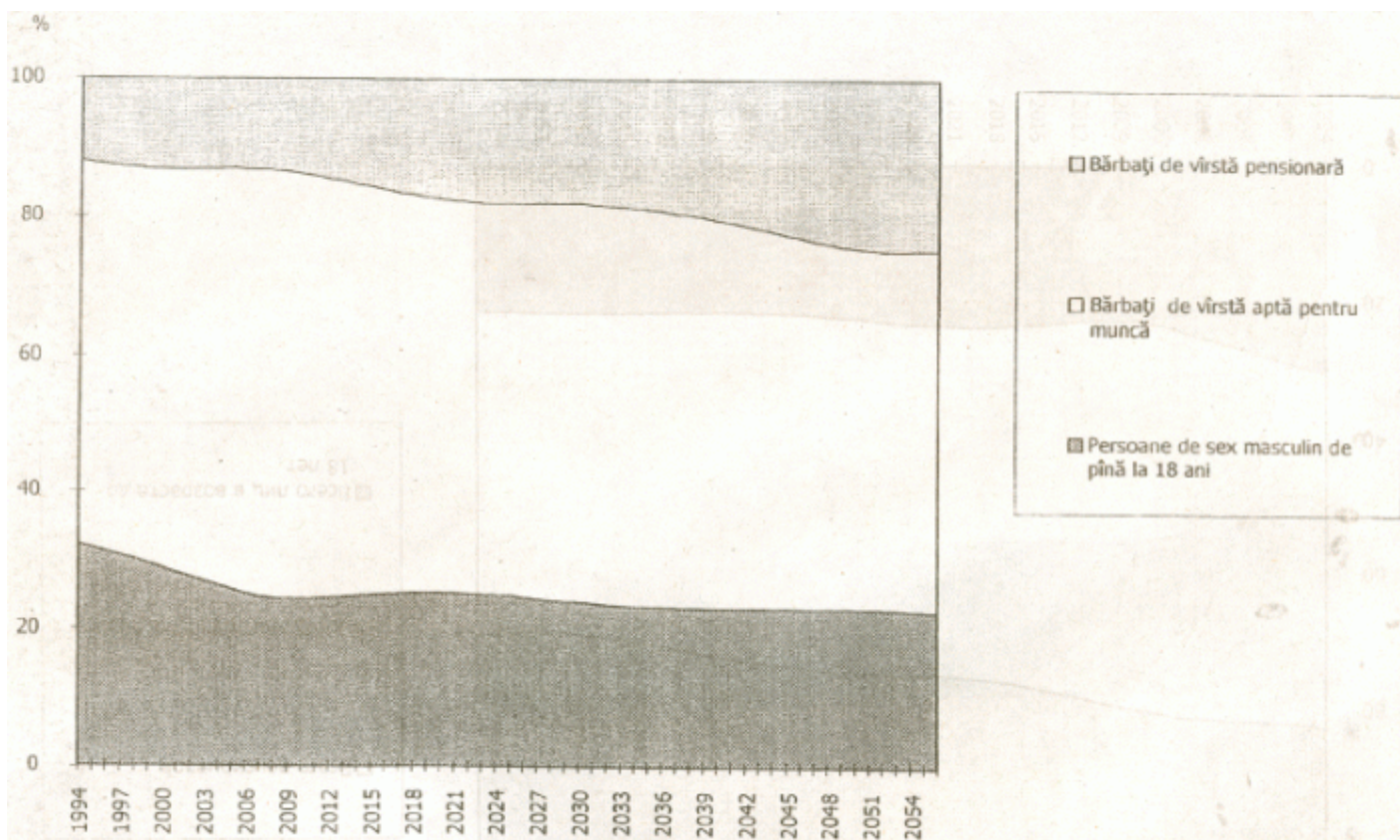

Fig.nr.6. Structura după vîrstă a populației (bărbați)

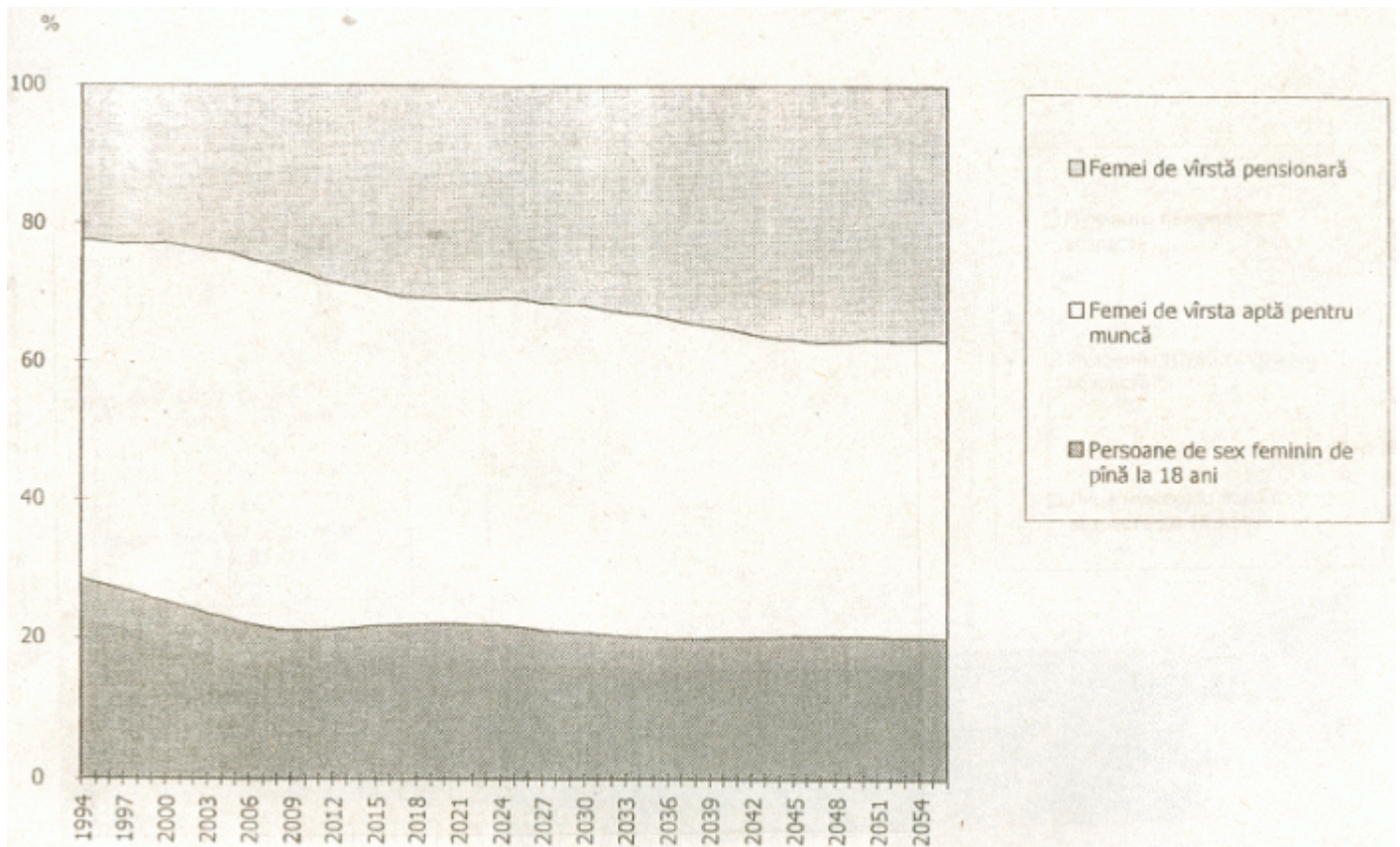

Fig.nr.7. Structura după vîrstă a populației (femei)

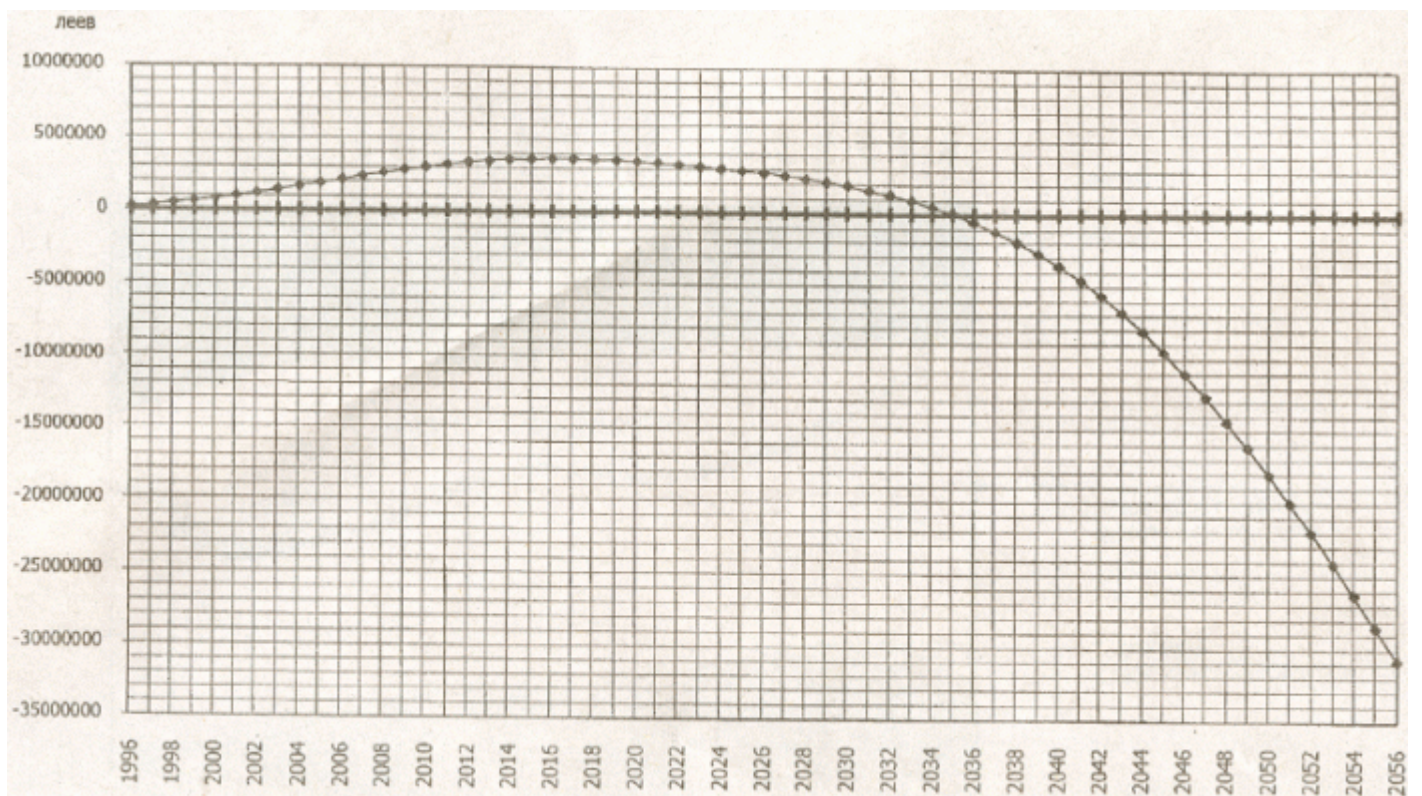

Fig.nr.8. Acumulările de rezerve în Fondul social, inclusiv de investiții (indicele de reinvestire – 2%), fără modificări în sistemul de asigurare cu pensii. Nivelul defalcărilor – 35%

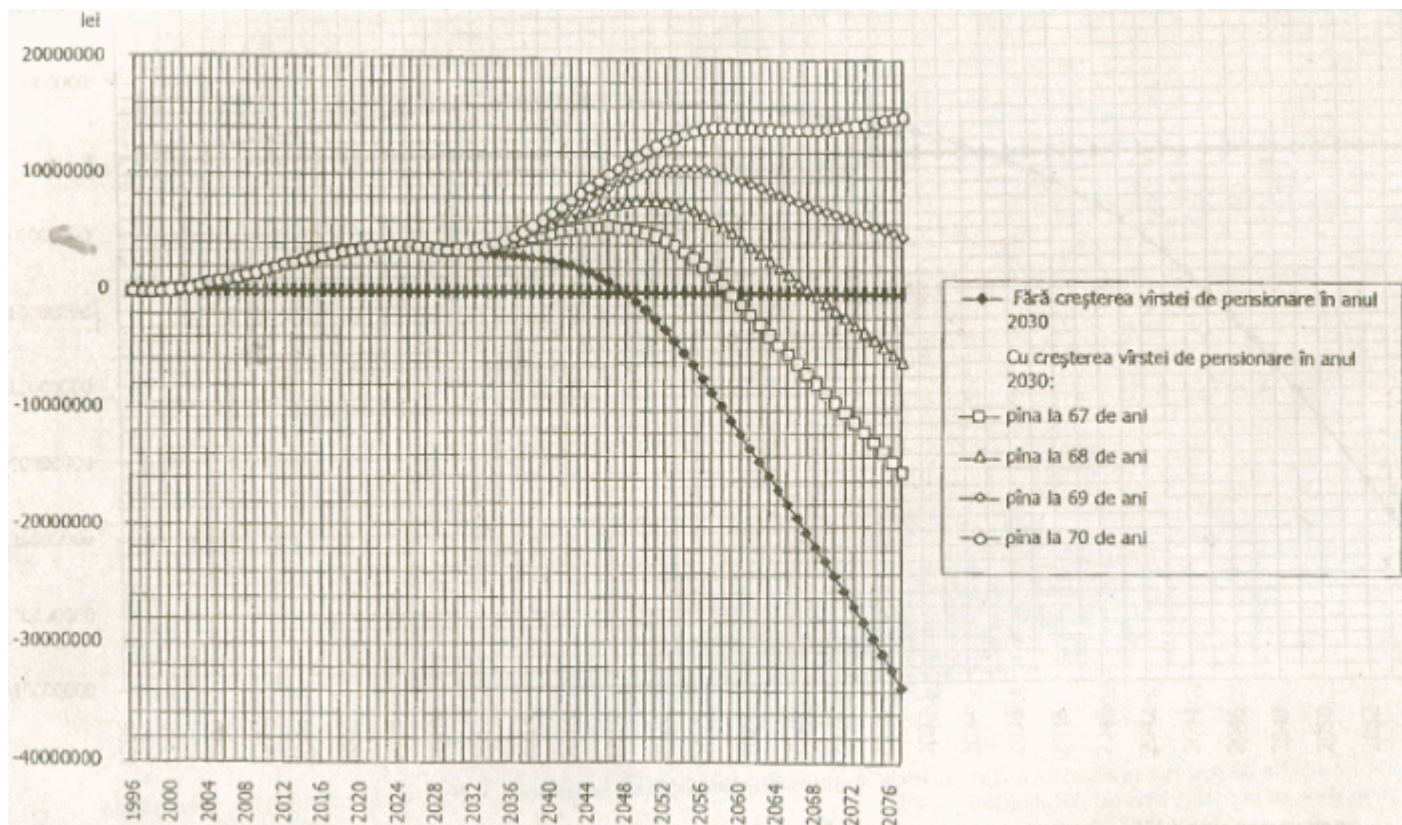

Fig.nr.9. Acumularea de rezerve în Fondul Social, inclusiv de Investiții (indicele de reinvestire – 2%). Nivelul defalcărilor se micșorează de la 35% la 20%